

Marek Saj CSsR

ORCID: 0000-0002-0365-1277

UKSW – Warszawa

Realizacja przepisów Statutów generalnych Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela w Statutach Prowincji Warszawskiej

Słowa kluczowe: redemptoryści, Statuty generalne, Statuty prowincjalne, prawo zakonne

Keywords: Redemptorists, General Statutes, Province Statutes, convent legislation

Każdy instytut zakonny posiada swoje konstytucje. Są one kodeksem fundamentalnym, regułą życia jego członków. Służą lepszej ochronie ich powołania oraz tożsamości poszczególnych instytutów. Zawierają myśl i zamierzenia założycieli dotyczące natury, celu, ducha, charakteru i zdrowych tradycji instytutu, normy związane z zarządzaniem nim i dyscypliną, włączaniem i formacją jego członków, a także regulacje dotyczące przedmiotu podejmowanych świętych zobowiązań¹. Kodeks ten jest zatwierdzany przez kompetentną władzę kościelną, którą w instytutach na prawie papieskim jest Stolica Apostolska, zaś w instytutach na prawie diecezjalnym biskup diecezjalny. Wprowadzenie w nim jakichkolwiek zmian wymaga ponownego zatwierdzenia przez tę władzę². Konstytucje Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (Redemptoryści)³

¹ Por. *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej: KPK], kan. 578, 587 § 1.

² Tamże, kan. 587 § 2, 589.

³ *Konstytucje Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela* [dalej: KZ], w: *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Rzym 1986 – Warszawa 2018, s. 29–104.

zachowują niezmienną treść w formie zatwierdzonej przez Stolicę Apostolską w 1986 roku⁴.

Statuty generalne, nazywane czasem ustawami lub innymi określeniami, zawierają pozostałe normy właściwe dla danego instytutu. Są one często praktycznym uszczegółowieniem przepisów Konstytucji. Winny być „odpowiednio odnawiane i przystosowywane, stosownie do wymagań miejsca i czasu”⁵. Dlatego też w Zgromadzeniu Najświętszego Odkupiciela od czasu promulgacji Statutów generalnych kilka kapituł generalnych zmieniło treść niektórych przepisów. Modyfikacje te zostały uwzględnione w nowym wydaniu Statutów w języku polskim⁶.

Zgromadzenie Redemptorystów posiada aktualnie 69 prowincji⁷, niektóre z nich podzielone są także na wiceprowincje. Każda taka jednostka kieruje się w swoim życiu i posługiwaniu Konstytucjami i Statutami generalnymi, a także własnym prawem uchwalonym przez kapituły (wice)prowincjalne, którym są Statuty prowincjalne lub wiceprowincjalne⁸. Uwzględniają one miejsce życia i posługi członków należących do danej prowincji. Statuty te w wielu kwestiach różnią się więc pomiędzy prowincjami, które funkcjonują na wszystkich kontynentach, a więc i w różnych kulturach. W Statutach generalnych można znaleźć kilkadziesiąt przepisów, które winny być zrealizowane w Statutach prowincjalnych. Niniejsze studium ma na celu zbadać, jak przepisy Statutów generalnych redemptorystów zostały zrealizowane w Statutach Prowincji Warszawskiej⁹ tego instytutu.

1. Używanie stroju zakonnego

Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku stanowi, że „zakonnicy powinni nosić strój instytutu, wykonany zgodnie z przepisami własnego prawa, na znak swojej konsekracji i świadectwa ubóstwa”¹⁰. Choć dzisiaj strój zakonny nie

⁴ Święta Kongregacja ds. Zakonów i Instytutów Świeckich, *Dekret*, Prot. N. R. 57-1/86, w: *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, dz. cyt., s. 11–12.

⁵ Por. KPK, kan. 587 § 4.

⁶ Zob. *Statuty generalne Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela* [dalej: SG], w: *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, dz. cyt., s. 117–214.

⁷ Zob. *Inscriptiones CSsR 2020*, Curia Generalis C.Ss.R, Romae 2020, s. XX–XXIII.

⁸ SG, nr 03.

⁹ *Statuty Prowincjalne Prowincji Warszawskiej Redemptorystów* [dalej: SP], w: *Statuty Prowincjalne i Dyrektorium Kapituły Prowincjalnej Prowincji Warszawskiej Redemptorystów*, Warszawa 2014, s. 13–71.

¹⁰ KPK, kan. 669 § 1; Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*.

należy do istotnych elementów życia konsekrowanego i nie używa się go we wszystkich instytutach, to jednak – zgodnie z przywołanymi dokumentami – jest znakiem konsekracji powiązaniem głównie z ślubem ubóstwa. Papież Benedykt XVI stwierdził, że „zakonnicy i zakonnice powinni dawać świadectwo również przez wybór ubioru, prostego stroju, który ma być znakiem ubóstwa przeżywanego w jedności z Chrystusem”¹¹.

W Konstytucjach Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela kwestia stroju zakonnego została umieszczona w przepisach dotyczących wspólnoty uporzędkowanej¹², zaś w Statutach generalnych w przepisach wprowadzających, umieszczonych przed pierwszym rozdziałem¹³. W pierwszym z tych dokumentów czytamy: „Zachowuje się tradycyjny ubiór zakonny. Jego noszenie określają Statuty generalne. Gdy współbracia nie używają ubioru Zgromadzenia, będą się stosować do przepisów wydanych w tym względzie przez ordynariuszy miejsca”¹⁴. Statuty generalne z kolei stanowią: „Używanie naszego ubioru zakonnego dokładniej określają Statuty (wice)provincialne z zachowaniem konstytucji 45.4”¹⁵. Zawierają one już konkretne wskazania: „Noszenie habitu obowiązuje na pracach apostołskich i przy pełnieniu wszystkich aktów liturgicznych i urzędowych (45.4; 07). Alumni dostosują się pod tym względem do przepisów zawartych w regulaminie seminarium”¹⁶.

2. Popieranie sprawiedliwości i postępu społecznego

Popieranie sprawiedliwości i postępu społecznego to tytuł statutu generalnego 021. Jest on umieszczony w artykule 2: *Niektóre formy działalności*

cje, Poznań 2002, nr 17: „Strój zakonny, jako znak konsekracji, winien być prosty i skromny, ubogi i równocześnie estetyczny, a ponadto zgodny z wymaganiami higieny i przystosowany do aktualnych warunków czasu i miejsca oraz do potrzeb pełnionego posługiwania. Strój, zarówno zakonników, jak i zakonnice, który nie odpowiada tym normom, winien być zmieniony”; Paweł VI, Adhortacja apostołska o ewangelizacji w świecie współczesnym *Evangelii nuntiandi*, 8 grudnia 1975 [dalej: EN], w: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł II, *Encykliki*, Warszawa 1981, nr 22: „Uznając, że bywają sytuacje, które usprawiedliwiają zdejmowanie ubioru zakonnego, nie możemy jednak pominąć milczeniem tego, że bardzo stosowną jest rzeczą, by – zgodnie z życzeniem Soboru – habit zakonników i zakonnice pozostał znakiem ich konsekracji i aby do pewnego stopnia odróżniał się od strojów zupełnie świeckich”.

¹¹ Por. Benedykt XVI, *Bądźcie wiarygodnym i jasnym znakiem Ewangelii*. Do przełożonych generalnych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, 22 maja 2006, „L’Osservatore Romano” (wyd. pol.) 9–10 (2006), s. 36.

¹² Zob. KZ, nr 44–45.

¹³ Zob. SG, s. 121–125.

¹⁴ KZ, nr 45.4.

¹⁵ SG, nr 07.

¹⁶ SP, nr 0058.

misyjnej, będącym częścią rozdziału pierwszego o misyjnych dziełach Zgromadzenia. We wspomnianym artykule tylko ten jeden przepis, a mianowicie statut 021, odsyła do uszczegółowienia zawartych w nim treści przez Statuty prowincjalne. Brzmi on:

Głosząc Ewangelię, należy zawsze pamiętać, że Kościół został posłany, aby wyzwolić i zbawić całego człowieka, a wszystkich ludzi i cały świat przemienić w Chrystusie. Dlatego redemptoryści będą również tworzyć dzieła popierające postęp w dziedzinie humanistycznej i społecznej, zwłaszcza w krajach, które wchodzą na drogę rozwoju. Niech to czynią w różny sposób, zależnie od miejsca i zgodnie z wymaganiami ewangelizacji, ściśle współpracując z zespołami i instytucjami ustanowionymi w tym celu. Określą to bliżej Statuty (vice)provincjalne, mając na względzie misyjny charyzmat Zgromadzenia w Kościele.

Realizację powyższego statutu generalnego znajdujemy w następującym statucie Prowincji Warszawskiej, przynajmniej przez wskazanie cytowanego numeru statutu generalnego:

Powierzone nam przez Kościół duszpasterstwo parafialne stanowi również zasadniczy przejaw naszej działalności apostołskiej i realizacji redemptorystowskiego powołania (018). Pracę tę redemptoryści Prowincji Warszawskiej prowadzić będą zgodnie z kryterium misji nieustannej, starając się przy tym gorliwie naśladować św. Klemensa Hofbauera w jego trosce o ludzi pod względem religijno-moralnym najbardziej opuszczonych, a wśród nich ubogich (021)¹⁷.

Lektura tego przepisu pozwala stwierdzić, iż trudno doszukać się w nim realizacji statutu 021. Pierwsza jego część dotyczy duszpasterstwa parafialnego, które w Prowincji Warszawskiej zaliczane jest do „innych form apostołstwa”¹⁸. Druga natomiast kładzie akcent na sposób prowadzenia tego duszpasterstwa i jego uprzywilejowanych adresatów. Wydaje się więc, że Statuty te nie wskazały konkretnych dzieł popierających postęp w dziedzinie humanistycznej i społecznej. Trudno bowiem do nich wprost zaliczyć wspomniane duszpasterstwo.

3. Częstotliwość wspólnej modlitwy

Życie konsekrowane, którego sens i wartość wypływają z ewangelicznych wskazań Jezusa Chrystusa, karmi się modlitwą i jest życiem modlitwy¹⁹. Stanowi ona jednocześnie jeden z najważniejszych wymiarów tego powołania chrześcijańskiego. Jest nie tylko ważnym zajęciem, któremu oddają się osoby Bogu

¹⁷ SP, nr 009.

¹⁸ Zob. SP, nr 004–0014.

¹⁹ Por. KPK, kan. 607.

szczególnie poświęcone, ale tym, co przepaja całe ich życie²⁰. Dla redemptorystów wspólnota modlitwy jest najistotniejsza, co poświadcza jej uprzywilejowane miejsce pośród innych wymiarów życia tego instytutu²¹. W temacie tym dwa statuty generalne mają powiązanie z czterema statutami prowincjalnymi. Konstytucje Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela nakazują współbraciom gromadzić się razem na modlitwie. Odsyłają do Statutów generalnych, które winny określić, ile razy w ciągu dnia powinni się oni zbierać na modlitwę wspólnotową²². Nie czynią one jednak tego, co potwierdza zapis: „Statuty (wice)prowincjalne zgodnie z konstytucją 30 rozstrzygną, ile razy w ciągu dnia należy się gromadzić na wspólnotową modlitwę”²³. Tutaj mamy już precyzyjne wskazanie: „Współbracia zbierają się trzy razy dziennie na wspólną modlitwę: rano, w południe oraz wieczorem (30; 028c). *Modlitewnik Prowincji Warszawskiej Redemptorystów* zawiera modlitwy odmawiane w Prowincji wspólnie i indywidualnie, w kaplicy i przy posiłkach”²⁴. Nadto „współbracia starać się będą, by w miarę możliwości często (przynajmniej raz w miesiącu) spotykać się jako wspólnota na Eucharystii lub celebracji słowa Bożego bądź na nabożeństwie pokutnym (028)”²⁵.

Do zagadnienia objętego terminem „wspólnota modlitwy” zaliczamy również przepisy o comiesięcznych dniach skupienia i corocznych rekolekcjach. Prawo dla całego Zgromadzenia nakazuje odprawianie co miesiąc jednego dnia skupienia oraz raz w roku ośmiodniowych rekolekcji. Ma to być czas intensywnej, wewnętrznej rozmowy z Bogiem. Dokładne określenie tego czasu pozostawione jest poszczególnym prowincjom, które mają to unormować w swoich statutach²⁶. Prowincja Warszawska uczyniła to w dwóch oddzielnych statutach.

W dniu comiesięcznego skupienia zaleca się dokonanie gruntowniejszej rewizji życia osobistego. W tym dniu wskazane jest również odprawić dłuższą adorację Najświętszego Sakramentu, Drogę krzyżową, medytacyjną lekturę biblijną lub lekturę naszego prawodawstwa. Jest rzeczą bardzo pożądaną, by comiesięczny dzień skupienia urządzać dla całej wspólnoty miejscowej albo dla

²⁰ Por. Paweł VI, Adhortacja apostołska *Evangelica testificatio*. Wskazania na temat odnowy życia zakonnego według nauki Soboru Watykańskiego II, 29 czerwca 1971, w: Paweł VI, *Charyzmat życia zakonnego. Przemówienia i dokumenty*, wybór i oprac. A. Żuchowski, T. Sułowska, Poznań–Warszawa 1974, nr 45.

²¹ Zob. KZ, nr 26–45; SG, nr 028–041.

²² Por. KZ, nr 30.

²³ SG, nr 028.c.

²⁴ SP, nr 018.

²⁵ SP, nr 0043.

²⁶ Por. SG, nr 029.

kilku sąsiadujących ze sobą wspólnot, z możliwością dzielenia się własnymi doświadczeniami wiary i troskami apostołskimi (029)²⁷. (...) Roczne rekolekcje ośmiodniowe można odprawiać w całości lub podzielić je na dwie części. Każdy ze współbraci zobowiązany jest uczestniczyć w corocznych czterodniowych rekolekcjach wspólnotowych organizowanych przez zarząd Prowincji, chyba że zachodzą poważne przeszkody. Drugą część rekolekcji można odprawić indywidualnie w jednym z naszych domów lub, za pozwoleniem przełożonego, w innym miejscu albo też wziąć udział w innych rekolekcjach kapłańskich czy zakonnych (029)²⁸.

4. Modlitwy za zmarłych

W prawie kodeksowym czytamy: „Instytut zakonny jest wspólnotą, której członkowie (...) podejmują braterskie współżycie we wspólnocie”²⁹. Życie wspólne zatem należy do istoty życia zakonnego. Ten właśnie element mocno podkreślany jest i szeroko opisywany w prawodawstwie redemptorystów. Według Konstytucji, „wspólnota jest nie tylko materialnym byciem osób razem, lecz równocześnie braterską jednością ducha”³⁰. Ta jedność nie ogranicza się do wymiaru ziemskiego. W rozważanej tutaj kwestii akcent położony jest na troskę o pamięć zmarłych współbraci, stąd właśnie jego umiejscowienie w temacie wspólnoty braterskiej: „Nasza miłość winna obejmować również zmarłych współbraci, jak i innych zmarłych, którzy zasłużyli na naszą pamięć”³¹. Statuty generalne nakazują także określić w Statutach prowincjalnych modlitwy za zmarłych³². Realizacją tego jest siedem statutów Prowincji Warszawskiej. Pierwszy z nich poleca, by za zmarłego współbrata Prowincji i Wiceprowincji, a także nowicjusza każdy kapłan odprawił jedną Mszę św., a pozostali współbracia odmówili w jego intencji część Różańca. Każda zaś ze wspólnot Prowincji odprawi w intencji zmarłego współbrata należącego do Prowincji lub Wiceprowincji wspólnotową Mszę św. Dodatkowo, cała Prowincja przez osiem dni zaofiaruje modlitwy i dobre uczynki w intencji zmarłego³³. Drugi z tych statutów nakłada na wspólnotę, do której należał zmarły współbrat, konkretne obowiązki. Ma ona odprawić obrzędy pogrzebowe, a nadto Msze św. gregoriańskie w jego intencji. Gdyby zmarły pracował pojedynczo, od-

²⁷ SP, nr 0024.

²⁸ SP, nr 0025.

²⁹ KPK, kan. 607 § 2.

³⁰ KZ, nr 21.

³¹ SG, nr 036.

³² Por. SG, nr 036.

³³ Por. SP, nr 0032

powiedzialność za obrzędy pogrzebowe i Msze św. gregoriańskie spoczywa na przełożonym Prowincji. Nadto statuty prowincjalne zachęcają wszystkich członków Prowincji do licznego udziału w pogrzebie zmarłego współbrata³⁴. Dodatkowo, we wszystkich wspólnotach należy przy wspólnych modlitwach wspominać współbraci, których rocznica śmierci przypada w tym dniu, i odmawiać za nich stosowne modlitwy. Tego też dnia odczytuje się również nekrolog zmarłego³⁵. Kolejne statuty w tej materii zawierają przepisy dotyczące modlitw za zmarłego oblata³⁶, rodziców oraz rodzeństwo³⁷. Statut wieńczący tę tematykę nakłada na wspólnoty obowiązek odprawiania Mszy św. za wymienionych wcześniej zmarłych, dodając do nich także wszystkich zmarłych członków Zgromadzenia i dobroczyńców kościoła i domu, które winny odbyć się w dniu Wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych lub w dni po nim następujące³⁸.

5. Organizowanie spotkań teologiczno-pastoralnych

Organizowanie spotkań teologiczno-pastoralnych jest kolejnym zagadnieniem, które winno znaleźć bardziej szczegółowe uregulowanie w Statutach prowincjalnych, bowiem Statuty generalne redemptorystów stanowią w tej materii:

Przełożony każdej wspólnoty jako animator ciągłego przystosowania, w określonym czasie, zgodnie ze Statutami (wice)prowincjalnymi, będzie organizował zebrania współbraci, których celem ma być badanie i przegląd zagadnień teologicznych, pastoralnych i tym podobnych, które w szczególniejszy sposób doty-

³⁴ Por. SP, nr 0033.

³⁵ Por. SP, nr 0034.

³⁶ SP, nr 0035: „Za zmarłego oblata Zgromadzenia zostanie odprawiona liczba Mszy Świętych określona przez Przełożonego Prowincji”.

³⁷ SP, nr 0036: „O śmierci ojca lub matki współbrata powiadomi wszystkie wspólnoty Prowincji jego przełożony. Jeżeli dany współbrat nie żyje lub przebywa poza krajem, organizacją uczestnictwa w pogrzebie jego zmarłego ojca lub matki zajmie się wspólnota wskazana przez zarząd Prowincji. Zachęca się do licznego udziału w pogrzebach rodziców współbraci”. 0037: „Za zmarłego ojca lub matkę współbrata, również nowicjusza, dom, do którego on należy, lub wskazany przez zarząd Prowincji odprawi Msze Święte gregoriańskie. Ponadto wspólnota w stosownym czasie odprawi modlitwy i przez osiem dni zaofiaruje za zmarłego wszystkie dobre uczynki. Za zmarłego brata czy siostrę współbrata jego wspólnota odprawi siedem Mszy Świętych”.

³⁸ SP, nr 0038: „W dniu wspomnienia Wszystkich Wiernych Zmarłych lub w następane dni odprawi się trzy Msze Święte wspólnotowe: jedną za wszystkich zmarłych członków Zgromadzenia, a szczególnie za zmarłych w ostatnim roku; drugą za zmarłych członków Prowincji, zwłaszcza danego domu; trzecią za zmarłych krewnych współbraci należących do danej wspólnoty oraz za dobroczyńców kościoła i domu”.

czą ich działalności. Tak umocnią się w nadziei powołania i odnowią w swoim posługiwaniu apostołskim (por. 38, 73, 90, 103, 136, 139; 048). Na tych zebraniach doształcających powinno się zawsze uwzględniać problemy Kościoła lokalnego i całokształt jego duszpasterstwa (por. 18, 135; 04). Po wykonaniu prac apostołskich, czy też u końca jakiegoś okresu życia wspólnoty, należy dokonać ich oceny i refleksji, aby lepiej rozumieć plany Boże i przyczynić się skuteczniej do wzrostu Kościoła³⁹.

Realizacja tego przepisu w Prowincji Warszawskiej przybrała następującą formę: „W celu usprawnienia naszych posług apostołskich, zasadniczo raz w miesiącu, odbywać się będą w każdym domu wspólnotowe spotkania teologiczno-pastoralne, tzw. kazusy. Od czasu do czasu można je urządzać dla kilku sąsiadujących domów razem, zapraszając odpowiedniego prelegenta (037)”⁴⁰. Jak łatwo dostrzec, te wspólne spotkania związane są z życiem apostołskim redemptorystów, które ma mieć właśnie taki charakter⁴¹. Warto także podkreślić, że Statuty Prowincji przewidują takie zebrania dla domów położonych bliżej siebie. Z pewnością ułatwi to ich organizację, zwłaszcza w domach, gdzie mieszka mniejsza liczba współbraci. Statutowy przepis dookreślił także częstotliwość takich zebrań. Mianowicie powinny one mieć miejsce raz w miesiącu. Można więc sądzić, że częste spotkania potwierdzają poważne podejście do tej kwestii.

6. Rewizja życia wspólnotowego i wspólnotowe ćwiczenia pokutne

Nawrócenie to ważna rzeczywistość w życiu każdego chrześcijanina, a szczególnie osoby konsekrowanej⁴². Konstytucje Zgromadzenia Redemptorystów stwierdzają, że „nawrócenie (...) serca i ciągła praca nad przemianą ducha powinny charakteryzować całe ich życie”⁴³. Statuty generalne w części dotyczącej wspólnoty nawrócenia zawierają trzy dyspozycje⁴⁴. Dwie z nich odwołują się do Statutów prowincjalnych. W pierwszej czytamy:

Współbracia dla postępu duchowego i naprawy błędów oraz uchybień, w czasie określonym przez Statuty (wice)provincialne, częściej w ciągu roku, będą

³⁹ SG, nr 037.

⁴⁰ SP, nr 0041.

⁴¹ Potwierdzają to tytuły poszczególnych rozdziałów Konstytucji i Statutów: *Życie apostołskie Redemptorystów, Wspólnota apostołska, Wspólnota apostołska oddana Chrystusowi Odkupicielowi, Formacja wspólnoty apostołskiej oraz Zarząd wspólnoty apostołskiej*.

⁴² Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie *Vita consecrata*, 25 marca 1996, Libreria Editrice Vaticana 1996, nr 35.

⁴³ KZ, nr 41.1°.

⁴⁴ Zob. SG, nr 038–040.

dokonywać rewizji życia przez jakieś wspólnotowe ćwiczenia. Rozważą wtedy, w jaki sposób wykonują swe obowiązki i jak zachowują Konstytucje i Statuty, odnoszące się zwłaszcza do miłości braterskiej i misjonarskiej⁴⁵.

Realizacją tych wskazań jest statut prowincjalny: „W każdej wspólnotcie przynajmniej trzy razy w roku: przed Adwentem, przed Wielkim Postem oraz przed wakacjami lub po nich przeprowadzi się rewizję życia wspólnotowego (038)”⁴⁶.

Drugi wspomniany przepis ze Statutów generalnych wskazuje, że prowincje w swoim prawie mają określić, „jakie wspólnotowe ćwiczenia pokutne należy wykonać w takim czy innym dniu tygodnia oraz w określonych okresach roku liturgicznego”⁴⁷. Prowincja Warszawska w swoich statutach zadecydowała, że każdego miesiąca we wspólnotach mają odbywać się spotkania poświęcone refleksji nad konstytucjami i statutami względnie innymi dokumentami wydanymi przez Zarząd generalny Zgromadzenia. Zachęca się w nich również do zachowania, ku czci Matki Bożej, wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych w soboty lub w inny dzień tygodnia. Poszczególnym wspólnotom zaś pozostawia się decyzje co do wyboru wielkopostnych postanowień. Jak zostało zaznaczone, wszystko to ma być wyrazem postawy nieustannego nawrócenia⁴⁸. Łatwo więc dostrzec, że wprost wymaga się jedynie refleksji nad wymienionymi dokumentami i wstrzemięźliwości mięsnej w jednym dniu tygodnia, poza piątkami, do czego zobowiązuje Kodeks prawa kanonicznego⁴⁹.

7. Wypracowanie regulaminu domowego i porządku dnia

Konstytucje Zgromadzenia Redemptorystów stanowią, że każda wspólnota wymaga odpowiedniego uporządkowania, które – ujęte w konkretne i jasne przepisy regulaminowe – pomaga jej stawać się znakiem rozwoju osób oddających się solidarnie miłości pasterskiej i ten rozwój wspierać⁵⁰. Mając to na względzie, Statuty generalne wymagają, by przepisy regulowały kontakty z ludźmi, zwłaszcza jeśli chodzi o wychodzenie z domu zakonnego, odwie-

⁴⁵ SG, nr 038.

⁴⁶ SP, nr 0042.

⁴⁷ SG, nr 039.

⁴⁸ Por. SP, nr 0044.

⁴⁹ KPK, kan. 1251: „Wstrzemięźliwość od spożywania mięsa lub innych pokarmów, zgodnie z zarządzeniem Konferencji Episkopatu, należy zachowywać we wszystkie piątki całego roku, chyba że w danym dniu przypada jakaś uroczystość. Natomiast wstrzemięźliwość i post obowiązują w Środę Popielcową oraz w piątek Męki i Śmierci Pana naszego Jezusa Chrystusa”.

⁵⁰ Por. KZ, nr 44.

dzanie krewnych, znajomych, warunki sprzyjające studiom, wspólnej modlitwie, wytchnieniu i rozwojowi osobowości, podkreślając milczenie i porządek dnia⁵¹. Choć to tylko przykłady, można by to nazwać głównymi kierunkami zewnętrznej organizacji życia, na podstawie których będą wypracowane w poszczególnych prowincjach odpowiednie regulaminy. Natomiast „Statuty (vice)provincialne określają, co z tych i podobnych spraw zostawić poszczególnym wspólnotom miejscowym, a o czym ma zdecydować Rada (vice)provincialna”⁵².

Co zatem w tej materii zdecydowały Statuty Prowincji Warszawskiej? Co należy do kompetencji wspólnot lokalnych, a o czym decyduje Rada prowincjalna?

Każda wspólnota, w ramach zebrania domowego, wypracuje własny regulamin domowy, który zatwierdza Rada Prowincjalna. Regulamin taki określa sposób współdziałania współbraci w spełnianiu posług domowych oraz porządek dnia⁵³.

Porządek dnia wyznaczy m.in. czas wspólnych modlitw i posiłków oraz ciszy nocnej. Porządek dnia wspólnoty może mieć kilka odmian w zależności od dni tygodnia lub okresów roku. W dużych i złożonych wspólnotach możliwy jest zróżnicowany porządek dnia, dostosowany do posług i możliwości konkretnych grup. Porządek dnia i tzw. kalendarz miesięczny danej wspólnoty będą wywieszane na odpowiednim miejscu, by wszyscy – również goście – mogli się z nimi łatwo zapoznać⁵⁴.

Regulamin domowy i porządek dnia powinny określić wyraźnie „przestrzeń domu niedostępną dla świeckich oraz zasady stosowanych wyjątków (np. opieka nad chorymi, sprzątanie domu); godziny i miejsca ciszy w domu; miejsca, w których dozwolone jest palenie tytoniu; zasady wychodzenia z domu oraz normy dotyczące odwiedzin świeckich”⁵⁵. Statut ten podaje nadto motywację takiego uregulowania: „Celem zachowania zewnętrznego porządku i utrzymania w naszych wspólnotach zakonnej atmosfery”⁵⁶. Jak więc widać, Rada prowincjalna w tej kwestii nie zarezerwowała sobie żadnego uprawnienia, wszystko pozostało w gestii danej wspólnoty. Potwierdzeniem tego jest także inny przepis Statutów prowincjalnych, który wśród zadań i kompetencji wspólnoty wymienia m.in. ustalenie „regulaminu życia wspólnoty i porządku

⁵¹ Por. SG, nr 041.

⁵² Tamże.

⁵³ SP, nr 0046.

⁵⁴ SP, nr 0047.

⁵⁵ SP, nr 0048.

⁵⁶ Tamże.

dnia”⁵⁷. To także jest realizacja Statutów generalnych, które w tej kwestii stanowią, iż „Statuty (vice)provincialne określą sprawy, które winna załatwiać Rada lub zebranie wspólnoty oraz przypadki, w których Rada lub zebranie działają kolegalnie”⁵⁸.

8. Praktyka życia ubogiego

„Ewangeliczna rada ubóstwa do naśladowania Chrystusa, który będąc bogaty, stał się dla nas cierpiącym niedostatek, prócz życia w rzeczywistości i w duchu ubogiego, prowadzonego pracowicie w trzeźwości i dalekiego od ziemskich bogactw, niesie ze sobą zależność i ograniczenie w używaniu dóbr i dysponowaniu nimi, zgodnie z własnym prawem poszczególnych instytutów”⁵⁹ – czytamy w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 roku. Konstytucje radzie tej, do której zachowania redemptoryści zobowiązują się poprzez śluby, poświęcają dziesięć numerów⁶⁰, zaś Statuty generalne pięć⁶¹. W tych ostatnich znajdujemy jeden, ale rozbudowany przepis z odniesieniem do Statutów prowincjalnych. Najpierw zobowiązuje on wspólnotę, by zarządzała wszystkim koniecznym potrzebom współbraci, co mają określić Statuty prowincjalne⁶². Odwołanie do niego znajdujemy m.in. w statucie prowincjalnym 0067. W nim jednak odpowiedzialność za zarządzanie potrzebom współbraci nałożona jest na przełożonych⁶³, nie zaś na wspólnotę, jak wymaga tego prawo generalne redemptorystów. Na wspomniany statut generalny powołuje się w swoim źródle też statut prowincjalny 0068, który także można potraktować jako realizację tego przepisu: „Każdą wspólnotą określi sposób zaopatrywania się współbraci w podstawowe przedmioty codziennego użytku. Wysokość miesięcznego kieszonkowego określi przełożony za zgodą swojej rady (046)”.

⁵⁷ SP, nr 00135.

⁵⁸ SG, nr 0182.

⁵⁹ KPK, kan. 600.

⁶⁰ KZ, nr 61–70.

⁶¹ SG, nr 043–047.

⁶² Por. SG, nr 046.1.

⁶³ SP, nr 0067: „Przełożeni będą chętnie udzielać swoim współbraciom tego, co potrzebne, pamiętając, że nie są właścicielami, ale tylko zarządcami dóbr wspólnoty. W czynieniu wydatków zastosują się do obowiązujących w tym względzie norm oraz zdadzą z nich sprawę przed swoją radą (63; 045, 046, 047)”. Podobną normę znajdujemy w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 roku w kan. 619: „Przełożeni (...) niech starają się zarządzić odpowiednio ich potrzebom”.

Kolejne odesłanie do Statutów prowincjalnych w statucie 046 znajduje się w numerze 2:

Aby życie wspólnotowe współbraci odpowiadało mentalności danego okręgu oraz aby było skutecznym świadectwem ubóstwa i solidarności z ubogimi, Statuty (vice)provincjalne powinny ustalić w tej sprawie konkretne normy, odnoszące się szczególnie do: a. zależności w używaniu dóbr materialnych w codziennym życiu oraz pozwoleń, o które winno się prosić; b. stylu życia (standard, *niveau*) tak indywidualnego, jak wspólnotowego, uwzględniając warunki miejsca; c. okresowej kontroli ubóstwa dla doskonalenia jego praktyki; d. nowych sposobów wyrażania ubóstwa i podejmowania za nie osobistej odpowiedzialności.

Pierwsza kwestia tu poruszona, czyli zależność w używaniu dóbr i pozwoleń na nie, została uszczegółowiona w dwóch statutach prowincjalnych. „W używaniu rzeczy materialnych wszyscy będą się kierować poczuciem odpowiedzialności, oszczędności i zależności od przełożonych”⁶⁴. Przy tej normie nie ma żadnego odniesienia do Statutów generalnych, jednak jego treść wskazuje na to, że przy jego tworzeniu inspirowano się właśnie statutem 046.a. Drugi statut, także bez odwołania do wspomnianego przepisu, stanowi: „Pozwolenia na zakup urządzeń elektronicznych lub innych przedmiotów stanowiących warsztat pracy oraz na używanie rzeczy otrzymanych w darze udziela właściwy przełożony”⁶⁵.

Zagadnienie drugie to styl życia redemptorystów, inaczej standard, oddany także przez wyrażenie *niveau*, czyli poziom⁶⁶. Trudno jednak znaleźć wprost przepis w Statutach Prowincji Warszawskiej, który byłby realizacją normy generalnej. Ewentualnie można się tego dopatrzeć w statucie 0062:

Wspólnotowy i indywidualny styl życia w zakresie ubóstwa powinien się wyrażać w pracowitości, gospodarności, przekazywaniu wspólnocie swoich przychodów, uczciwym prowadzeniu rachunków, braku przywiązania do dóbr materialnych, miejsca życia i pracy oraz w takim urządzeniu i wystroju naszych domów, aby były znakiem, że należą do ludzi naprawdę ewangelicznie ubogich.

Nie określa on konkretnie stylu życia redemptorystów, ale podaje jakby jego cechy. Przepis ten w żaden sposób nie odsyła do Statutów generalnych.

Okresowa kontrola ubóstwa dla doskonalenia jego praktyki to kolejna kwestia do uregulowania w prawie każdej prowincji⁶⁷. Tutaj już wyraźnie – włącznie

⁶⁴ SP, nr 0066.

⁶⁵ SP, nr 0069.

⁶⁶ Por. SG, nr 046.b.

⁶⁷ Por. SG, nr 046.c.

z nawiązaniem do źródła – mamy odpowiedź w Statutach: „Wspólnota dokonuje rewizji życia w odniesieniu do ubóstwa przynajmniej raz w roku”⁶⁸.

Ostatnie wskazanie dotyczy „nowych sposobów wyrażania ubóstwa i podejmowania za nie osobistej odpowiedzialności”⁶⁹. Statut ten nie ma wprost swojego odpowiednika, zwłaszcza jeśli chodzi o osobiste podejście do ubóstwa, oprócz już wcześniej wspomnianych. Tutaj można by jedynie podkreślić pewne przykłady wspólnotowego podejścia do realizacji tego ślubu zakonnego, która ma się wyrażać także w przyjmowaniu prac apostołskich, gdzie kryterium ekonomiczne nie może być decydujące⁷⁰, oraz w tym, że „wspólnota będzie organizować akcje charytatywne na rzecz ubogich i wspomagać je również z własnej kasy. Pierwszeństwo spośród wspomaganych winni mieć zawsze ubodzy z terenu naszego duszpasterstwa, których współbracia będą pilnie wyszukiwać”⁷¹. Warto tutaj jednak podkreślić, że wcześniejsza wersja Statutów prowincjalnych, która obowiązywała od 2001 do 2014 roku, posiadała odpowiedni zapis w tej materii: „Zarząd prowincji oraz wspólnoty pod jego kierownictwem będą pilnie czuwać nad aktualizacją form naszego ubóstwa”⁷². Źródłem tego przepisu nie są jednak Statuty generalne, a Konstytucje⁷³.

9. Postulat, nowicjat i profesja zakonna

Rozdział czwarty Statutów generalnych traktuje o formacji wspólnoty apostołskiej. W 36 numerach reguluje on kilka kwestii z nią związanych⁷⁴. Odwołania do realizacji w Statutach prowincjalnych znajdujemy jedynie w artykule czwartym, zatytułowanym *Podstawowa formacja do życia apostołskiego*.

Pierwszy powiązany z tym tematem statut generalny stanowi: „O obowiązku, charakterze i czasie trwania postulatu rozstrzygną Statuty (vice)provincjalne, zgodnie z zasadami prawa powszechnego”⁷⁵. Najpierw należy więc przywołać Kodeks prawa kanonicznego, będący prawem powszechnym Kościoła, który w tej materii wypowiada się krótko: „Nikt nie może być dopusz-

⁶⁸ SP, nr 0072.

⁶⁹ SG, nr 046.d.

⁷⁰ Por. SP, nr 0064.

⁷¹ SP, nr 0065.

⁷² SP/2014, nr 0068.

⁷³ KZ, nr 63: „Nie zaniedbując tradycyjnych form ubóstwa, niechaj chętnie poszukują nowych form jego praktykowania, które by coraz lepiej odpowiadały Ewangelii i były tak osobistym, jak i wspólnotowym świadectwem ubóstwa ewangelicznego”.

⁷⁴ SG, nr 050–085.

⁷⁵ SG, nr 061.

czony bez odpowiedniego przygotowania⁷⁶. Życie w instytucie rozpoczyna się nowicjatem⁷⁷, do którego należy odpowiednio przygotować kandydatów jeszcze przed ich przyjęciem. Jednak ani prawo powszechne, ani prawo generalne Zgromadzenia Redemptorystów nie określa charakteru i czasu trwania tego okresu, zwanego postulatem. Czynią to więc, choć w sposób bardzo lakoniczny, Statuty prowincjalne, w których czytamy: „Postulat trwa jeden rok”⁷⁸. „Szczególny akcent w formacji postulantów położony jest na prowadzenie do doświadczenia osobistego spotkania z osobą Jezusa Chrystusa”⁷⁹.

Drugie odwołanie w temacie formacji zawiera statut 068: „Nowicjat, zgodnie ze Statutami (wice)prowincjalnymi, może trwać rok lub dwa lata”. Krótką na to odpowiedź dają statuty Prowincji Warszawskiej: „Nowicjat trwa jeden rok”⁸⁰.

Formacja w nowicjacie kończy się złożeniem pierwszej profesji zakonnej, która następnie będzie ponawiana każdego roku aż do złożenia profesji wieczystej. Prawo generalne wymaga, by przed dopuszczeniem kandydata do profesji Zarząd Prowincji otrzymał od właściwych wychowawców pisemną relację o jego zdadności, a w razie potrzeby zasięgnął także opinii wspólnoty. Takie relacje mają być sporządzane częściej w czasie trwania formacji, zgodnie z postanowieniami Statutów prowincjalnych. Mają one być pomocą przełożonemu Prowincji i jego Radzie do wyrobienia sobie właściwego sądu o kandydatach⁸¹. W Prowincji Warszawskiej przed dopuszczeniem do pierwszej profesji pisemne sprawozdanie o każdym z nowicjuszy składa magister nowicjatu⁸², natomiast przed dopuszczeniem do drugiego i czwartego ponowienia ślubów czasowych oraz przed złożeniem profesji wieczystej pisemne sprawozdanie o każdym z alumnów Radzie prowincjalnej składa prefekt studentatu⁸³. Z kolei przed dopuszczeniem do drugiego i czwartego ponowienia ślubów czasowych oraz przed złożeniem profesji wieczystej braci pisemne sprawozdanie teje Radzie składa prefekt junioratu⁸⁴.

Prawo generalne Zgromadzenia Redemptorystów przewiduje także wspólnotowe odnowienie profesji mające charakter przypomnienia znaczenia oddania się Bogu. Czas tego aktu mają określić Statuty prowincjalne⁸⁵. W Prowincji

⁷⁶ KPK, kan. 597 § 2.

⁷⁷ KPK, kan. 646.

⁷⁸ SP, nr 0087.

⁷⁹ SP, nr 0088.

⁸⁰ SP, nr 0090.

⁸¹ Por. SG, nr 078.

⁸² Por. SP, nr 0091.

⁸³ Por. SP, nr 0093.

⁸⁴ Por. SP, nr 0095.

⁸⁵ Por. SG, nr 080.

Warszawskiej ma się to dokonywać „w Wigilię Bożego Narodzenia oraz w drugim, dowolnie ustalonym przez wspólnotę terminie”⁸⁶.

10. Przynależność do wspólnoty

Różne części Zgromadzenia to tytuł artykułu pierwszego w Statutach generalnych, poruszającego temat struktury Zgromadzenia. W czterech numerach Statuty podają podział tego zakonnego instytutu na prowincje, wiceprowincje i regie oraz warunki ich erygowania⁸⁷. Stwierdzają także, że każdy ze współbracia winien mieszkać albo w domu, czyli placówce erygowanej kanonicznie, albo w rezydencji, czyli placówce nieerygowanej kanonicznie⁸⁸. Jednak ci, którzy na zasadzie wyjątku pracują samotnie, czyli także mieszkają poza wspomnianymi placówkami, „powinni być przypisani albo do określonej wspólnoty miejscowej (...), albo przynajmniej do (wice)prowincji”⁸⁹. O tym mają zadecydować Statuty prowincjalne⁹⁰, w których brak jest jednak odniesienia do normy generalnej w tej kwestii. Niejako z innej strony zagadnienie to pojawia się przy okazji omawiania dóbr materialnych Prowincji, gdzie jednym ze źródeł jest właśnie wspomniany statut generalny. „Sprawy finansowe członków Prowincji przebywających na stałe lub przez dłuższy czas poza jej wspólnotami regulują odrębne dekrety Przełożonego Prowincji”⁹¹. Mamy więc wspomnianą możliwość zamieszkania innego, niż jest to przyjęte, choć akcent jest tutaj położony na coś zupełnie innego.

11. Kadencja urzędu przełożonego

W Kodeksie prawa kanonicznego znajdujemy kanon, zgodnie z którym prawo własne poszczególnych instytutów powinno określić czas sprawowania urzędu przełożonego, zastrzegając jednak, by nie był on sprawowany przez dłuższy czas bez przerw⁹². Statuty generalne odwołują się w tej kwestii do Statutów prowincjalnych, które winny to opisać⁹³. Te pierwsze wspominają wy-

⁸⁶ SP, nr 00101.

⁸⁷ Por. SG, nr 087–090.

⁸⁸ Por. SP, nr 091.a. Warto tutaj przywołać także normę generalną 093: „Wszyscy współbracia, a zwłaszcza żyjący poza wspólnotą, winni się czuć złączeni z całą (wice)prowincją, uczestnicząc w jej losach, prawach oraz inicjatywach apostołskich”.

⁸⁹ SG, nr 092.

⁹⁰ Por. tamże.

⁹¹ SP, nr 00152.

⁹² Por. KPK, kan. 624 § 2.

⁹³ Por. SG, nr 094.b.

rażnie jedynie o przełożonym generalnym, który nie może sprawować swojego urzędu ponad dwa sześćościa⁹⁴.

Oprócz przywołanego już przełożonego najwyższego do grona przełożonych zalicza się przełożonych prowincji i przełożonych domu zakonnego. Co do trwania kadencji przełożonego Prowincji Warszawskiej jasno wyrażały się Statuty z 1985 roku: „Wybrany na prowincjała może pełnić ten urząd bez przerwy najwyżej 12 lat”⁹⁵. Kolejne dwie nowelizacje tego prawa już tego zapisu nie zawierają, ale jednocześnie nie podają innego czasu sprawowania tego urzędu. Można jednak zauważyć tutaj pewną nieścisłość lub nawet niekonsekwencję prawa generalnego w rozważanym temacie. Najpierw stwierdza się, że Statuty prowincjalne mają określić czas kadencji przełożonych, mówiąc ogólnie o przełożonych, następnie przy przełożonym prowincji wspomina, iż „Przełożony (vice)prowincji i jego wikariusz są powoływani na cztery lata, z zachowaniem przepisu prawa wschodniego. Po upływie czterolecia mogą być znowu powołani na ten sam okres”⁹⁶. Czy ponowne powołanie przełożonego na ten sam okres oznacza, że może on pełnić ten urząd jedynie przez dwie kadencje? Dlaczego nie podano tutaj, tak jak w przypadku przełożonego generalnego, konkretnej liczby lat, wyraźnie zaznaczając, że urząd ten nie może być dłużej pełniony bez wymaganej przerwy? Jak zostało zaznaczone, aktualnie obowiązujące Statuty Prowincji, jak i te z 2001 roku, w przeciwieństwie do wersji z 1985 roku, nic o tym nie mówią. Na pewno w sytuacji takiej można by się dopatrzyć swego rodzaju luki prawnej, tym bardziej że wybór na trzecią kadencję był możliwy i zyskał zatwierdzenie Zarządu generalnego⁹⁷.

Co do wikariusza przełożonego prowincji, który należy do grona przełożonych wyższych⁹⁸, prawo własne – ani aktualne, ani poprzednio obowiązujące – nic nie wspomina o jego kadencji. Jedynie wyżej cytowane prawo generalne wymienia go obok przełożonego prowincji w kwestii czasu pełnienia urzędu⁹⁹.

⁹⁴ Por. SG, nr 094.c.

⁹⁵ SP/1985, nr 0091.

⁹⁶ SG, nr 0153.d.

⁹⁷ Por. SP, nr 0153.a; Archiwum Sekretariatu Prowincji Warszawskiej w Warszawie, *Akta I sesji XVII Kapituły Prowincji Warszawskiej Redemptorystów. Sesja sprawozdawczo-wyborcza*, Rowy, 28 stycznia – 1 lutego 2019 r. (do użytku wewnętrznego), oprac. P. Podraza.

⁹⁸ KPK, kan. 620: „Do wyższych przełożonych zalicza się tych, którzy kierują całym instytutem lub jego prowincją, czy inną zrównaną z nią częścią lub domem niezależnym. Zalicza się do nich również ich zastępców. Do wymienionych dochodzi opat-prymas oraz przełożony kongregacji monastycznej, którzy jednak nie posiadają całej władzy, jaką prawo powszechne przyznaje wyższym przełożonym”.

⁹⁹ Por. SG, nr 0153.d.

W przypadku przełożonego domu zakonnego Statuty prowincjalne stanowią: „Przełożeni wspólnot są mianowani na cztery lata. Po upływie czterolecia mogą być na nowo mianowani na ten sam okres. Pozostanie w tym samym domu przełożonym na trzecie czterolecie wymaga zatwierdzenia zarządu generalnego (0178b). Przełożony wspólnoty może sprawować ten urząd bez przerwy przez cztery kolejne czterolecia”¹⁰⁰. Sprawa zatem, w przeciwieństwie do sytuacji wcześniejszej, jest klarowna.

12. Objęcie urzędu przez przełożonego

Prawodawca powszechny do ważnego otrzymania urzędu kościelnego wymaga kanonicznego powierzenia¹⁰¹. Jest ono aktem prawnym złożonym, a w jego skład wchodzi następujące elementy: wyznaczenie osoby, nadanie tytułu i wprowadzenie w posiadanie¹⁰². W Statutach generalnych w tym zakresie czytamy o sposobie objęcia urzędu przełożonego¹⁰³. Tutaj uwagę należy zwrócić jedynie na zdanie: „Statuty (wice)prowincjalne mogą ten ryt wzbogacić pewnymi ceremoniami z zachowaniem, zgodnie z przepisami prawa, obowiązku złożenia osobiście wyznania wiary”¹⁰⁴. Statuty Prowincji Warszawskiej nic nie wspominają o wzbogaceniu tego rytu. Jednak w podręczniku zatytułowanym *Modlitwy redemptorystów. Modlitewnik Prowincji Warszawskiej Redem-*

¹⁰⁰ SP, nr 00127.b.

¹⁰¹ Por. KPK, kan. 146.

¹⁰² M. Żurowski, *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1984, s. 203–205.

¹⁰³ SG, nr 095: „a. O ile w prawie partykularnym albo w poleceniu kompetentnego Przełożonego nie będzie inaczej postanowione, Przełożony przejmuje urząd, gdy formalnie i prawnie zostanie nań wprowadzony. b. Przełożony obejmuje prawnie urząd, gdy on sam lub kto inny w jego imieniu odczyta wobec jakiegokolwiek wspólnoty – (wice)prowincji, jeśli idzie o Przełożonego (wice)prowincji lub przed własną wspólnotą, gdy idzie o Przełożonego miejscowego – dokument, z którego wynika, że został mianowany, względnie wybrany, i jeśli to jest wymagane, również zatwierdzony na dany urząd. Statuty (wice)prowincjalne mogą ten ryt wzbogacić pewnymi ceremoniami z zachowaniem, zgodnie z przepisami prawa, obowiązku złożenia osobiście wyznania wiary. c. Jeżeli jednak Przełożony po upływie czasu zostanie na ten sam urząd ponownie mianowany lub wybrany, wtedy nie jest wymagane nowe objęcie władzy. d. Przełożeni pozostają na urzędzie tak długo, dopóki nie obejmą go następcy. Przed objęciem urzędu, Przełożony nominat lub elekt z żadnego tytułu nie będzie ingerował w sprawy rządzenia. e. Po objęciu urzędowania przez nowego Przełożonego wszystkie urzędy zależne od poprzedniego Przełożonego ustają same przez się. f. Po objęciu urzędu niech każdy Przełożony w odpowiednim czasie odprawi rekolekcje, według prastarego zwyczaju istniejącego w Zgromadzeniu. g. Przełożeni wspólnot niech przebywają w swoich domach i nie opuszczają ich na dłużej, chyba że za pozwoleniem Przełożonego (wice)prowincji”.

¹⁰⁴ SG, nr 095.b.

ptorystów w rozdziale XV *Błogosławieństwo nowego przełożonego* umieszczono obrzęd objęcia tego urzędu, który składa się z typowych elementów prawnych, takich jak wyznanie wiary i przysięga wierności, oraz z elementów modlitewnych¹⁰⁵.

13. Zastępowanie przełożonego

Każdy przełożony w instytutach życia konsekrowanego na każdym szczeblu posiada zastępcę. Abstrahując od wielu kwestii związanych z urzędem wikariusza przełożonego, przywołać tutaj należy brzmienie normy generalnej, zgodnie z którą „Statuty (wice)provincialne określają, kiedy wikariusz na mocy prawa zastępuje przełożonego”¹⁰⁶. Realizacją tego wskazania jest statut 00112.a, chociaż bez odwołania do przepisu generalnego: „Wikariusz zastępuje Przełożonego Prowincji w przypadku przeszkody w sprawowaniu urzędu lub jego nieobecności w Prowincji”. Jest to ogólne sformułowanie, trudno bowiem taksatywnie wymieniać takie przeszkody. Jeśli jednak chodzi o przyczyny zastępstwa przełożonego domu zakonnego, to Statuty Prowincji Warszawskiej pomijają ten temat, lakonicznie tylko stwierdzając: „Nieobecnego przełożonego domowego zastępuje wikariusz”¹⁰⁷.

14. Opinia rady do działania przełożonego

W temacie tym należy na początku przywołać nomę kodeksową, zgodnie z którą „przełożeni powinni mieć własną radę, ustanowioną zgodnie z postanowieniami konstytucji, i korzystać z jej pomocy w wykonywaniu swojego urzędu”¹⁰⁸.

Gdy prawo postanawia, że przełożony do podjęcia czynności potrzebuje zgody lub rady jakiegoś kolegium lub zespołu osób, winien zwołać kolegium lub zespół, zgodnie z postanowieniem kan. 166, chyba że – gdy chodzi tylko o uzyskanie rady – inaczej zastrzega prawo partykularne lub własne. Do ważności zaś aktów wymaga się uzyskania zgody bezwzględnej większości tych, którzy są obecni, albo wysłuchania rady wszystkich¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Zob. *Modlitwy redemptorystów. Modlitewnik Prowincji Warszawskiej Redemptorystów*, Warszawa 2014, s. 185–193.

¹⁰⁶ SG, nr 0105.

¹⁰⁷ SP, nr 00133.

¹⁰⁸ KPK, kan. 627 § 1.

¹⁰⁹ KPK, kan. 127 § 1.

Statuty generalne, będące w tej kwestii realizacją prawa powszechnego Kościoła, stwierdzają:

Jeśli Przełożony działa za zgodą Rady, nie wystarczy, aby wysłuchiwał zdania każdego Radnego indywidualnie, lecz dla ważnego postępowania powinien ich zwołać i otrzymać potwierdzenie absolutną większością głosów tych, którzy są obecni; sam jednak nie głosuje i w przypadku równości głosów nie może rozstrzygać¹¹⁰.

Jeśli Przełożony działa, zasięgając zdania swoich Radnych, zwoła ich, o ile Statuty (vice)provincialne nie rozstrzygną inaczej, bowiem ich wysłuchanie jest warunkiem ważności działania¹¹¹.

W sytuacji zatem, przewidzianej przez prawo, gdy przełożony potrzebuje do swojego działania zgody i opinii rady, winien ją zwołać i jej wysłuchać. Jednak w tym drugim przypadku, czyli wysłuchania opinii rady, można to zrobić w inny sposób, niekoniecznie ją zwołując, jeśli pozwalają na to Statuty prowincjalne. W Prowincji Warszawskiej to zagadnienie nie zostało unormowane, trzeba zatem postępować według wskazań prawa generalnego. Zgodnie z nim, gdyby w prowincjach nie określono inaczej, a chodziło o opinię rady prowincjalnej, wówczas „można ją bezpiecznie wyrazić na piśmie lub w inny sposób, z zastrzeżeniem jednak obecności takiej liczby radnych, jaka jest wymagana do ważności działania, to wtedy zastępców nie wolno dobierać”¹¹².

Statuty Prowincji Warszawskiej nic nie wspominają o sposobie działania ani Rady prowincjalnej, ani na poziomie wspólnoty. Obowiązujące są zatem w tej materii rozporządzenia generalne.

15. Uczestnicy kapituły prowincjalnej

W instytucjach zakonnych, oprócz przełożonych, władzę sprawują organa kolegialne, czyli kapituły. Prawodawca kodeksowy określa władzę, sposób wykonywania zadań, obowiązki i prawa kapituł generalnych¹¹³, natomiast „własne prawo powinno dokładnie określić, co należy do innych kapituł instytutu oraz innych podobnych zebrań, a mianowicie ich naturę, władzę, skład osobowy, sposób postępowania i czas ich odbywania”¹¹⁴. Statuty generalne Zgromadzenia Redemptorystów polecają w tym zakresie, by w prowincjach rozstrzygnąć,

¹¹⁰ SG, nr 0108.a.

¹¹¹ SG, nr 0108.b.

¹¹² SG, nr 0159.a.

¹¹³ Por. KPK, kan. 631 §§ 1–3.

¹¹⁴ KPK, kan. 632.

którzy członkowie wchodzi w skład kapituły z urzędu, a którzy z wyboru, podając jednocześnie, jakie reguły mają być w tym zachowane¹¹⁵.

W Prowincji Warszawskiej członkami z urzędu są: przełożony Prowincji; radni prowincjalni zwyczajni; przełożony Prowincji poprzedniej kadencji; rektor seminarium; magister nowicjatu oraz przełożeni wiceprowincji i regii lub ich reprezentanci. Natomiast do członków z wyboru należą: delegaci ojców w proporcji 1:10, wybrani przez ojców i braci spośród ojców (liczbę delegatów wyznaczają pełne dziesiątki); dwaj delegaci braci, wybrani przez ojców i braci spośród braci; dwaj delegaci studentów, wybrani przez studentów profesów spośród siebie (gdyby w okresie między sesjami kapituły jeden lub obydwaj studenci oraz ich zastępcy ukończyli studia seminaryjne lub opuścili studen-tat, alumni dokonają wyborów uzupełniających); po jednym delegacie spośród współbraci pracujących w rejonach: Białoruś–Ukraina, USA–Karaiby–Kana-da, Niemcy–Austria–Dania–Czechy, Włochy–Hiszpania, w których liczba członków osiąga przynajmniej 10 osób, jeśli nikt z tych rejonów nie został wybrany jako członek kapituły (wówczas współbracia tych rejonów wybierają spośród siebie delegata na kapitułę, który jest przedstawicielem swojego rejonu na całą jej kadencję)¹¹⁶.

16. Powołanie komisji przygotowawczej kapituły

Ważną kwestią w przeprowadzeniu kapituły jest jej przygotowanie. Zadanie to spoczywa na komisji przygotowawczej, która winna być jak najprędzej powołana, o czym mają zadecydować Statuty każdej prowincji¹¹⁷. W temacie tym w prawie Prowincji Warszawskiej czytamy: „Ogłoszenie kapituły powinno nastąpić przynajmniej na sześć miesięcy przed terminem jej rozpoczęcia. Bezpośrednio po jej ogłoszeniu Rada Prowincjalna powołuje komisję przygotowawczą kapituły”¹¹⁸. Bardziej szczegółowe przepisy związane z działalnością

¹¹⁵ SG, nr 0144: „W skład Kapituły wchodzi członkowie z urzędu i członkowie z wyboru (122 b). Statuty (wice)prowincjalne rozstrzygną, którzy członkowie są z urzędu, a którzy z wyboru, z zachowaniem tego, co następuje: a. radni, przynajmniej zwyczajni, są członkami Kapituły z urzędu; b. przełożony prowincji lub jego reprezentant jest z urzędu członkiem Kapituły wiceprowincjalnej; c. przełożeni wiceprowincji lub ich reprezentanci są z urzędu członkami Kapituły prowincjalnej”.

¹¹⁶ Por. SP, nr 00103.

¹¹⁷ Por. SG, nr 0149.

¹¹⁸ SP, nr 00106.

tej komisji znajdujemy w *Dyrektorium Kapituły Prowincjalnej*¹¹⁹ i w *Normach postępowania podczas kapituły prowincjalnej*¹²⁰.

17. Powołanie na urząd przełożonego prowincji i jego wikariusza oraz ich zastępowanie

Prawo powszechne Kościoła łacińskiego wymaga, by najwyżsi przełożeni byli ustanawiani przez kanoniczny wybór, tak jak postanawiają to konstytucje¹²¹. Nie określa ono sposobu powoływania na urząd pozostałych przełożonych, ale stawia tutaj pewne warunki. Mianowicie, gdy są oni wybierani, wówczas „zawsze wymagają zatwierdzenia ze strony kompetentnego przełożonego wyższego; jeśli zaś są mianowani, wcześniej powinna mieć miejsce odpowiednia konsultacja”¹²².

Statuty generalne Zgromadzenia Redemptorystów stanowią krótko: „Statuty (vice)prowincjalne winny określić sposób powoływania na urząd Przełożonego (vice)prowincji i jego Wikariusza”¹²³. W Prowincji Warszawskiej Redemptorystów przełożony wybierany jest w wyborach powszechnych. Gdy nie wyłonią one kandydata, wówczas jest on wybierany przez Kapitułę prowincjalną¹²⁴. Wikariusza z kolei „wybiera kapituła prowincjalna bezwzględna większością głosów spośród radnych prowincjalnych zwyczajnych”¹²⁵.

¹¹⁹ Zob. *Dyrektorium Kapituły Prowincjalnej*, w: *Statuty Prowincjalne i Dyrektorium Kapituły Prowincjalnej Prowincji Warszawskiej Redemptorystów*, Warszawa 2014, nr 34.

¹²⁰ Zob. *Normy postępowania podczas kapituły prowincjalnej w Prowincji Warszawskiej Redemptorystów* (do użytku wewnętrznego), Warszawa 2015, w: Komisja przygotowawcza, XVII Kapituła Prowincjalna Prowincji Warszawskiej Redemptorystów, I Sesja Sprawozdawczo-Wyborcza, „Zeszyt Roboczy” (do użytku wewnętrznego), Rowy, 28.01 – 02.02.2019 r., s. 182–194.

¹²¹ Por. KPK, kan. 625 § 1.

¹²² KPK, kan. 625 § 3.

¹²³ SG, nr 0153.

¹²⁴ SP, nr 0108: „Wybory Przełożonego Prowincji ogłasza urzędujący Przełożony Prowincji przynajmniej na sześć miesięcy przed planowaną kapitułą wyborczą. Przełożonego Prowincji wybierają współbracia w trzech głosowaniach. Głosujący wpisują na karcie wyborczej przy każdym głosowaniu imię i nazwisko jednego kandydata (por. 124b). W pierwszym i drugim głosowaniu dla dokonania wyboru wymagana jest kwalifikowana (2/3) większość głosów, w trzecim głosowaniu większość bezwzględna. W drugim głosowaniu liczbę kandydatów na urząd Przełożonego Prowincji ograniczy się do siedmiu, a w trzecim głosowaniu do trzech, którzy w poprzednim głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów. Jeżeli w trzecim głosowaniu Przełożony Prowincji nie zostanie wybrany lub elekt wyborczy nie przyjmie, wówczas prawo wyboru przechodzi na kapitułę (DK 307). Kapituła wybiera Przełożonego Prowincji kwalifikowaną (2/3) większością głosów (0153)”.
¹²⁵ SP, nr 00112.

Ta sama norma Statutów generalnych nakazuje, by Statuty prowincjalne ustanowiły sposób zastępowania wspomnianych wyższych przełożonych w sytuacji, gdy przestaną sprawować urząd¹²⁶. Wydaje się jednak, że wyrażenie „zastępowanie” jest nieprecyzyjne, a nawet błędne, gdy mówimy o przestaniu sprawowaniu urzędu, nie zaś o przeszkodzie w jego wykonywaniu. Należałoby więc mówić o następcy, nie zaś zastępcy. Statuty prowincjalne Prowincji Warszawskiej regulują dwie sytuacje: zastępcy i następcy.

Wikariusz: a) zastępuje Przełożonego Prowincji w przypadku przeszkody w sprawowaniu urzędu lub jego nieobecności w Prowincji; b) staje się następcą Przełożonego Prowincji w przypadku utraty przez niego urzędu; rządzi wówczas Prowincją do końca czterolecia z tytułem Przełożonego Prowincji (127). W przypadku utraty urzędu przez wikariusza jego następcę wybiera Rada Prowincjalna nadzwyczajna, działająca kolegialnie¹²⁷.

18. Ustanowienie rady zwyczajnej i nadzwyczajnej

„Przełożony prowincji, razem z radnymi prowincjalnymi (...) tworzy Zarząd prowincji jako stały organ kierowniczy i wykonawczy”¹²⁸. Radni dzielą się na zwyczajnych i nadzwyczajnych. „Statuty (vice)prowincjalne winny określić sposób powoływania na urząd Radnych prowincjalnych zarówno zwyczajnych, jak i nadzwyczajnych”¹²⁹. W Prowincji Warszawskiej

radnych prowincjalnych zwyczajnych wybiera kapituła prowincjalna kwalifikowaną (2/3) większością głosów. Radnych prowincjalnych nadzwyczajnych kapituła wybiera bezwzględną większością głosów. Jednego radnego zwyczajnego i jednego nadzwyczajnego wybiera ona spośród kandydatów przedstawionych przez Przełożonego Prowincji. Na poszczególnych radnych Przełożony Prowincji przedstawia po trzech kandydatów. Pozostałych radnych, czyli jednego zwyczajnego i jednego nadzwyczajnego, kapituła wybiera swobodnie¹³⁰.

19. Udział radnych w posiedzeniach zarządu prowincji

Zależnie od uprawnień przysługujących radzie zwyczajnej i nadzwyczajnej, posiedzenia zarządu prowincji mogą mieć charakter rad zwyczajnych i rad nadzwyczajnych. W posiedzeniach zwyczajnych bierze udział przełożony pro-

¹²⁶ SG, nr 0153: „Statuty (vice)prowincjalne winny określić (...) sposób ustanawiania ich zastępców w przypadku, gdy przestaną sprawować urząd”.

¹²⁷ SP, nr 00112.

¹²⁸ KZ, nr 124.a.

¹²⁹ SG, nr 0158.b.

¹³⁰ SP, nr 00113.

wincji i radni zwyczajni, zaś w posiedzeniach nadzwyczajnych przełożony prowincji i, oprócz radnych zwyczajnych, radni nadzwyczajni. „Jeśli w Statutach (wice)provincialnych nie zostało inaczej określone, na posiedzeniach Rady winni być obecni wszyscy radni, względnie ich zastępcy”¹³¹. Prowincja Warszawska w swoim prawie nie reguluje tego zagadnienia, zatem przestrzegać należy prawa generalnego. Tutaj warto jeszcze dodać, iż zgodnie z nim „jeśli opinia radnych jest koniecznie wymagana, a można ją bezpiecznie wyrazić na piśmie lub w inny sposób, z zastrzeżeniem jednak obecności takiej liczby radnych, jaka jest wymagana do ważności działania, to wtedy zastępców nie wolno dobierać”¹³² oraz „jeśli na posiedzeniu Rady zwyczajnej jest nieobecny radny zwyczajny, zastępca winien być dobierany, jeśli to możliwe, spośród radnych nadzwyczajnych”¹³³.

20. Wyznaczanie i zastępowanie członków instytucji i urzędów w prowincji

W rozdziale piątym Statutów generalnych, zatytułowanym *Zarząd wspólnoty apostołskiej*, w dziale trzecim *Zarząd (wice)provincji*, znajdujemy artykuł trzeci *Instytucje oraz inne urzędy (wice)provincji*. Jeden z dwóch numerów wprowadzających w zagadnienia tego artykułu odnosi się do rozważanych w tym opracowaniu kwestii. Czytamy w nim, że „Statuty (wice)provincialne określają sposób wyznaczania i zastępowania członków poszczególnych instytucji oraz innych urzędów (wice)provincji”¹³⁴. Ta dyrektywa jest bardzo ogólna i można by się spodziewać, że Statuty prowincjalne wymieniają te instytucje i urzędy. Wymieniają jedynie sekretariaty¹³⁵ i przy tej okazji stwierdzają, że „Rada Prowincjalna nadzwyczajna mianuje przewodniczących sekretariatów i komisji oraz, po konsultacji z ich przewodniczącymi, zatwierdza ich skład”¹³⁶. Przemilczają jednak kwestię wyznaczania innych członków tych instytucji i zastępowania wszystkich wchodzących w ich skład. Jeśli chodzi o urzędy,

¹³¹ SG, nr 0159.

¹³² SG, nr 0159.a.

¹³³ SG, nr 0159.b.

¹³⁴ SG, nr 0164.

¹³⁵ SP, nr 00118: „W Prowincji istnieją następujące sekretariaty, które animują życie apostołskie współbraci (0114, 0017): a) Sekretariat Misji i Rekolekcji; b) Sekretariat Misji Zagranicznych; c) Sekretariat Duszpasterstwa; d) Sekretariat Nowej Ewangelizacji; e) Sekretariat Formacji; f) Sekretariat Laikatu; g) Sekretariat Młodzieży; h) Sekretariat Ekonomiczny. Ponadto mogą istnieć komisje, które powołuje i znosi Rada Prowincjalna nadzwyczajna, opierając się na swojej ocenie aktualnych potrzeb”.

¹³⁶ SP, nr 00119.

to prawo Prowincji Warszawskiej wymienia nie urzędy, ale urzędników Kurii prowincjalnej, czyli sekretarza, ekonoma, prokuratora misji zagranicznych, archiwistę prowincjalnego i ich ewentualnych zastępców¹³⁷. Sekretarza mianuje Rada prowincjalna nadzwyczajna, w razie potrzeby ta sama Rada może mianować wicesekretarza¹³⁸. Identycznie jest w przypadku ekonoma Prowincji, który także może mieć wiceekonoma¹³⁹.

Przy okazji ekonoma Statuty generalne polecają ustalenie norm w Statutach prowincjalnych, według których powinien on być wezwany przez zarząd prowincji, gdy będą omawiane sprawy ekonomiczne lub zagadnienia związane z administracją dóbr materialnych¹⁴⁰. Ten postulat nie został zrealizowany.

Co do pozostałych urzędników, Rada prowincjalna nadzwyczajna mianuje również prokuratora misji zagranicznych, nie wspominając o możliwości wyznaczenia mu zastępcy¹⁴¹. Statuty prowincjalne nic nie mówią również o sposobie wyznaczenia archiwisty, wymienionego wśród urzędników Kurii prowincjalnej.

21. Zadania sekretariatów i ich współpraca z podobnymi organami innych (wice)provincji

Wymienione sekretariaty mają wypełniać określone zadania, co winno być zawarte w Statutach prowincjalnych. Tam też powinny znaleźć się normy omawiające ich współpracę z podobnymi organami innych (wice)provincji¹⁴².

W pierwszej kwestii Statuty Prowincji Warszawskiej cedują to uregulowanie na same sekretariaty i komisje, które w swoich regulaminach mają określić zadania, sposoby działania i kompetencje. Wypracowane regulaminy zatwierdza Rada prowincjalna nadzwyczajna¹⁴³. Na temat współpracy z podobnymi organami innych jednostek Zgromadzenia nie ma regulacji.

¹³⁷ Por. SP, nr 00122.

¹³⁸ Por. SP, nr 00123.

¹³⁹ Por. SP, nr 00124.

¹⁴⁰ Por. SG, nr 0172.

¹⁴¹ Por. SP, nr 00125.

¹⁴² Por. SG, nr 0166.

¹⁴³ Por. SP 00120.

22. Sposób wzajemnego uczestniczenia w kapitułach prowincji i wiceprowincji

Prowincja Warszawska Redemptorystów posiada aktualnie dwie wiceprowincje: Wiceprowincja Bahia w Brazylii i Wiceprowincja Resistencia w Argentynie. W odpowiedniej umowie lub Statutach prowincjalnych należy ustalić „konkretny sposób uczestniczenia prowincji w Kapitułe wiceprowincjalnej i wiceprowincji w Kapitułe prowincjalnej”¹⁴⁴. Przepis ten nie ma swojej realizacji, co oznacza, że nikt z Prowincji Warszawskiej, poza jej przełożonym lub jego reprezentantem, nie uczestniczy w kapitule wiceprowincjalnej, a także nikt z obydwu wiceprowincji, poza wiceprowincjałem lub jego reprezentantem, nie uczestniczy w Kapitułe Prowincji Warszawskiej¹⁴⁵.

23. Zadania prokuratora misji

O urzędniku tym była już mowa przy okazji sposobu jego wyznaczenia. Urząd ten wraca ponownie w innym statucie generalnym, zgodnie z którym ma on starać się „zarządzić potrzebom wiceprowincji i wspólnot istniejących poza prowincją. Do niego należy troska o dobre stosunki urzędowe i personalne przez rzetelną współpracę z tymi, którzy są sprawą zainteresowani, szczególnie z rodzinami misjonarzy”¹⁴⁶. W Statutach Prowincji Warszawskiej już nazwa tego urzędu wskazuje, że chodzi o misje zagraniczne. Przepis ten został zrealizowany w prawie Prowincji Warszawskiej w następującej formie: „Współpracuje on [Prokurator misji zagranicznych] ściśle z ekonomem Prowincji. Jego zadaniem jest troska o sprawy współbraci z naszych placówek misyjnych oraz współbraci odwiedzających naszą Prowincję”¹⁴⁷.

24. Przełożeni domów zakonnych i ich zastępcy

Prawodawca kodeksowy nie określa kryteriów, które muszą spełniać kandydaci na przełożonych domów zakonnych¹⁴⁸. To pozostawione jest prawu własnemu poszczególnych instytutów zakonnych. W Zgromadzeniu Redem-

¹⁴⁴ SG, nr 0175.

¹⁴⁵ SG, nr 0144.a–b: „Przełożony prowincji lub jego reprezentant jest z urzędu członkiem Kapituły wiceprowincjalnej; Przełożeni wiceprowincji lub ich reprezentanci są z urzędu członkami Kapituły prowincjalnej”.

¹⁴⁶ SG, nr 0176.

¹⁴⁷ SP, nr 00125.

¹⁴⁸ KPK, kan. 628 § 1: „Przełożeni, ustanowieni przez własne prawo instytutu (...)”.

ptorystów Statuty generalne zlecają Statutom prowincjalnym decyzję, „w jakim czasie po profesji wieczystej może ktoś zostać przełożonym lokalnym”¹⁴⁹. W Prowincji Warszawskiej może nim „zostać kapłan po upływie pięciu lat od złożenia profesji wieczystej”¹⁵⁰.

Każdy przełożony wspólnoty winien mieć także swego zastępcę. Jak ma on zostać wyznaczony, pozostawione jest Statutom każdej prowincji¹⁵¹. W interesującej nas tutaj Prowincji „wikariusza przełożonego wspólnoty mianuje sam przełożony lub pozostawia jego wybór wspólnotcie”¹⁵². Zastępuje on przełożonego, gdy ten jest nieobecny¹⁵³.

25. Zebrania wspólnot domowych

Prawo generalne Zgromadzenia Redemptorystów poleca, by w Statutach prowincjalnych określić, jak często winna się zbierać wspólnota i jaki jest sposób zwoływania jej zebrań¹⁵⁴. Odpowiedzią na to jest statut prowincjalny 00134:

Dla omówienia ważniejszych spraw formalne zebrania wspólnoty zwołuje jej zarząd przynajmniej dwa razy w roku. W nadzwyczajnych przypadkach lub na żądanie przynajmniej połowy współbraci należących do wspólnoty można je zwoływać częściej, ilekroć zajdzie potrzeba. W zebraniu wspólnoty winni uczestniczyć wszyscy jej członkowie. Dlatego nie należy go zwoływać, przewidując, że nie będzie w nim mogła uczestniczyć przynajmniej połowa członków wspólnoty (0179). Współbracia nieobecni mogą wcześniej wyrazić swoje zdanie na piśmie¹⁵⁵.

O samym sposobie zwoływania zebrań nie ma informacji.

26. Rada przełożonego domu zakonnego

Tak jak przełożony generalny i przełożony prowincji posiadają swoją radę, tak również ma ją przełożony domu zakonnego. Statuty generalne pozostawiają Statutom prowincjalnym dużą dowolność co do liczby oraz sposobu powoływania i zastępowania radnych we wspólnotach redemptorystów, gdyż to

¹⁴⁹ SG, nr 0178.a.

¹⁵⁰ SP, nr 00127.

¹⁵¹ Por. SG, nr 0178.c.

¹⁵² SP, nr 00128.

¹⁵³ Por. SP, nr 00133.

¹⁵⁴ Por. SG, nr 0179.

¹⁵⁵ SP, nr 00134.

wszystko zależy od charakteru danej wspólnoty¹⁵⁶. Swego rodzaju dowolność dają także wspólnotom Prowincji Warszawskiej jej Statuty. Pierwszym radnym jest wikariusz przełożonego wspólnoty. Jego „mianuje sam przełożony lub pozostawia jego wybór wspólnotcie”¹⁵⁷, natomiast

wspólnota wybiera, w dowolny sposób, dwóch radnych. Ponieważ wikariusz przełożonego jest zawsze pierwszym radnym (00128), we wspólnotach liczących do sześciu członków wystarczy wybrać jeszcze jednego radnego. We wspólnotach większych i bardziej zróżnicowanych, na wniosek samej wspólnoty, radnych może być więcej niż dwóch. W razie braku kworum (2/3) na posiedzeniu zarządu wspólnoty z powodu nieobecności jednego radnego pozostali członkowie zarządu wspólnoty powołują jego zastępcę¹⁵⁸.

27. Kompetencje zarządu wspólnoty i jej zebrań

Kolejne wskazanie w temacie rady przełożonego i zebrań wspólnoty prezentuje statut generalny 0182: „Statuty (wice)provincialne określą sprawy, które winna załatwiać Rada lub zebranie wspólnoty oraz przypadki, w których Rada lub zebranie działają kolegialnie”. One to w tej materii stanowią:

Do obowiązków i kompetencji zarządu wspólnoty, oprócz wymienionych w Konstytucjach (135–140) i Statutach generalnych (0178–0184), należą m.in.: wyznaczenie współbraci na urzędy domowe, po zasięgnięciu opinii wspólnoty; podjęcie decyzji w przypadku nieosiągnięcia wymaganej większości głosów w potrójnym głosowaniu na zebraniu wspólnoty; wydawanie opinii przed dopuszczeniem członków wspólnoty do ponowienia ślubów zakonnych lub złożenia profesji wieczystej; udzielenie upomnienia członkowi wspólnoty, który dopuścił się poważnego przewinienia lub często popełnia błędy, choćby mniejsze, ale publiczne i przynoszące szkodę wspólnotcie; zwrócenie uwagi przełożonemu wspólnoty, gdyby jego postępowanie było niezgodne z przepisami Konstytucji i Statutów oraz przynosiło szkodę wspólnotcie; przedkładanie Radzie Prowincjalnej wniosków dotyczących spraw personalnych wspólnoty; prezentowanie i opiniowanie przed wspólnotą osób nadających się na oblatów Zgromadzenia; przyjmowanie pracowników domowych oraz ustalanie wysokości ich wynagrodzeń; kontrolowanie rachunków ekonomicznych wspólnoty; omawianie planowanych inwestycji¹⁵⁹.

Zadania i kompetencje zebrań wspólnoty są następujące (0182): animowanie życia braterskiego we wspólnotcie; ustalanie planu życia wspólnotowego, regulaminu życia wspólnoty i porządku dnia; rozeznawanie i podejmowanie wy-

¹⁵⁶ Por. SG, nr 0181.

¹⁵⁷ SP, nr 00128.

¹⁵⁸ SP, nr 00129.

¹⁵⁹ SP, nr 00131.

zwań nowej ewangelizacji; określanie ogólnego kierunku działalności wspólnoty zgodnie z charyzmatem Zgromadzenia i koordynowanie prac poszczególnych zespołów w niej istniejących (misjonarze, duszpasterze itd.); opiniowanie projektów inwestycji przedstawionych przez zarząd wspólnoty¹⁶⁰.

Statuty Prowincji Warszawskiej nie przewidują żadnej sytuacji, w której Rada przełożonego wspólnoty lub zebranie wspólnoty działają kolegialnie. Na spotkaniu Zarządu wspólnoty wszystkie wnioski przechodzą bezwzględnie większością głosów¹⁶¹, natomiast nie ma przepisu określającego wymaganą większość przy podejmowaniu decyzji przez zebranie wspólnoty.

28. Urzędy we wspólnocie lokalnej

Zgodnie z prawem generalnym Zgromadzenia Redemptorystów, w każdej wspólnocie powinien być ekonom¹⁶². Nie wymienia ono żadnych innych urzędników, a gdyby tacy byli potrzebni, o ich powołaniu, jeśli będą to przewidywać Statuty prowincjalne, zadecyduje zebranie lub zarząd wspólnoty¹⁶³. Statuty Prowincji Warszawskiej wymieniają archiwistę, kronikarza, bibliotekarza i prefekta chorych¹⁶⁴. Ich powołanie jest obligatoryjne¹⁶⁵, ale Statuty nie wymieniają podmiotu, który go mianuje, a zgodnie z prawem generalnym winny to czynić wymienione tam gremia, czyli zebranie lub Zarząd wspólnoty. We wspomnianych przepisach prowincjalnych nie ma również odwołania do prawa generalnego, które nakazuje taką realizację.

29. Plan budżetowy i bilans wspólnoty

Ważnym zagadnieniem w życiu każdej wspólnoty są finanse i szeroko pojęte sprawy ekonomiczne. Służą one misji apostolskiej, a także utrzymaniu domu zakonnego. Oprócz tego, że w imieniu wspólnoty za ten obszar jej życia odpowiada ekonom¹⁶⁶, Statuty generalne nakazują, by zarząd lub zebranie wspólnoty rozpatrzyły i przedyskutowały plan budżetowy i bilans danej wspólnoty, co winno być określone w Statutach prowincjalnych¹⁶⁷. Przepis ten

¹⁶⁰ SP, nr 00135.

¹⁶¹ Por. SP, nr 00134.

¹⁶² Por. SG, nr 0183.

¹⁶³ Por. SG 0184.

¹⁶⁴ Por. SP 0055–0057.

¹⁶⁵ Por. tamże.

¹⁶⁶ Por. SP, nr 00150.

¹⁶⁷ Por. SG, nr 0197.

doczekał się realizacji w Statutach Prowincji Warszawskiej w numerze 00153, w którym czytamy: „Po zakończeniu roku budżetowego zarząd wspólnoty zatwierdza bilans i plan budżetowy domu oraz przedstawia go ekonomowi Prowincji. Przełożony wspólnoty przynajmniej raz w roku omawia ze wspólnotą roczny bilans, potrzeby ekonomiczne itp.”. Jak łatwo zauważyć, wymienione w prawie generalnym zadania zostały podzielone pomiędzy zarząd wspólnoty a samą wspólnotę. Chociaż decyzje w tych sprawach podejmować będzie ten pierwszy, to również wspólnota ma w tym swój udział poprzez omówienie rocznego bilansu i innych spraw ekonomicznych.

* * *

Podsumowując zaprezentowane badania dotyczące realizacji przepisów Statutów generalnych Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela w Statutach Prowincji Warszawskiej, należy na początku stwierdzić, iż pozwalają one sformułować istotne wnioski, które winny pobudzić odpowiednich przełożonych do działania w tym względzie. Trzeba zauważyć, że większość przepisów zawartych w Statutach generalnych, które nakazują ich realizację w Statutach prowincjalnych, ma w nich swoje „odpowiedniki”. Należą do nich takie zagadnienia, jak: strój zakonny; częstotliwość wspólnej modlitwy; modlitwa za zmarłych, organizowanie spotkań teologiczno-pastoralnych; rewizja życia wspólnotowego i wspólnotowe ćwiczenia pokutne; wypracowanie regulaminu domowego i porządku dnia; postulat, nowicjat i profesja zakonna; uczestnicy kapituły prowincjalnej; powołanie komisji przygotowawczej kapituły; ustanowienie rady zwyczajnej i nadzwyczajnej; zadania prokuratora misji; przełożeni domów zakonnych i ich zastępcy czy też rada przełożonego domu zakonnego. W tych kwestiach nie można mieć wątpliwości, są one wyraźną adaptacją prawa generalnego, choć nie zawsze przy danym statucie prowincjalnym został umieszczony numer statutu generalnego będący jego inspiracją.

W przebadanych unormowaniach są i takie, które tylko w części realizują polecenie Statutów generalnych. Zaliczyć do nich można: popieranie sprawiedliwości i postępu społecznego; praktykę życia ubogiego; kadencję urzędu przełożonego; powołanie na urząd przełożonego prowincji i jego wikariusza oraz ich zastępowanie; wyznaczanie i zastępowanie członków instytucji i urzędów w Prowincji; zadania sekretariatów i ich współpracę z podobnymi organami innych (wice)provincji; zebrania wspólnot domowych; kompetencje zarządu wspólnoty i jej zebrań; urzędy we wspólnotach lokalnej; plan budże-

towy i bilans wspólnoty. Wymienione zagadnienia wymagałyby więc bardziej precyzyjnego zapisu.

Są wreszcie i takie przepisy prawa generalnego, które pomimo zobowiązania nie zostały w żaden sposób uwzględnione w Statutach Prowincji Warszawskiej Redemptorystów. Są to następujące kwestie: przynależność do wspólnoty; objęcie urzędu przez przełożonego; zastępowanie przełożonego; opinia rady do działania przełożonego; udział radnych w posiedzeniach zarządu prowincji; sposób wzajemnego uczestniczenia w kapitułach prowincji i wiceprowincji.

Mając to wszystko na względzie, zasadnym wydaje się postulat, by wyniki przeprowadzonych badań były uwzględnione w kolejnej nowelizacji Statutów Prowincji Warszawskiej Redemptorystów. Tym bardziej że, jak zostało to w kilku miejscach podkreślone, wiele przepisów jest niejasnych i rodzących wątpliwości, a to w prawie nie powinno mieć miejsca.

Bibliografia

- Archiwum Sekretariatu Prowincji Warszawskiej Redemptorystów w Warszawie, *Akta I sesji XVII Kapituły Prowincji Warszawskiej Redemptorystów. Sesja sprawozdawczo-wyborcza*, Rowy, 28 stycznia – 1 lutego 2019 r. (do użytku wewnętrznego), oprac. P. Podraza.
- Benedykt XVI, *Bądźcie wiarygodnym i jasnym znakiem Ewangelii*. Do przełożonych generalnych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, 22 maja 2006, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 9–10 (2006), s. 35–36.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
- Dyrektorium Kapituły Prowincjalnej, w: *Statuty Prowincjalne i Dyrektorium Kapituły Prowincjalnej Prowincji Warszawskiej Redemptorystów*, Warszawa 2014, s. 73–86.
- Inscriptiones CSsR 2020*, Curia Generalis C.Ss.R, Romae 2020.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie *Vita consecrata*, 25 marca 1996, Libreria Editrice Vaticana 1996.
- Konstytucje Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, w: *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Rzym 1986 – Warszawa 2018, s. 29–104.

- Modlitwy redemptorystów. Modlitewnik Prowincji Warszawskiej Redemptorystów*, Warszawa 2014.
- Normy postępowania podczas kapituły prowincjalnej w Prowincji Warszawskiej Redemptorystów* (do użytku wewnętrznego), Warszawa 2015, w: Komisja przygotowawcza, XVII Kapituła Prowincjalna Prowincji Warszawskiej Redemptorystów, I Sesja Sprawozdawczo-Wyborcza, „Zeszyt Roboczy” (do użytku wewnętrznego), Rowy, 28.01–02.02.2019 r., s. 182–194.
- Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelica testificatio*. Wskazania na temat odnowy życia zakonnego według nauki Soboru Watykańskiego II, 29 czerwca 1971, w: Paweł VI, *Charyzmat życia zakonnego. Przemówienia i dokumenty*, wybór i oprac. A. Żuchowski, T. Sułowska, Poznań–Warszawa 1974, s. 232–259.
- Paweł VI, Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym *Evangelii nuntiandi*, 8 grudnia 1975, w: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł II, *Encykliki*, Warszawa 1981, s. 180–218.
- Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 264–275.
- Statuty generalne Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, w: *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Rzym 1986 – Warszawa 2018, s. 117–214.
- Statuty Prowincjalne Prowincji Warszawskiej Redemptorystów*, w: *Statuty Prowincjalne i Dyrektorium Kapituły Prowincjalnej Prowincji Warszawskiej Redemptorystów*, Warszawa 2014, s. 13–71.
- Święta Kongregacja ds. Zakonów i Instytutów Świeckich, *Dekret*, Prot. N. R. 57-1/86, w: *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Rzym 1986 – Warszawa 2018, s. 11–12.
- Żurowski M., *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1984.

Streszczenie

Realizacja przepisów Statutów generalnych Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela w Statutach Prowincji Warszawskiej

Konstytucje są kodeksem fundamentalnym instytutu zakonnego, to reguła życia jego członków. Zawierają one myśl i zamierzenia założycieli dotyczące natury, celu, ducha i charakteru instytutu, zdrowych jego tradycji, normy związane z zarządzaniem instytutem i dyscypliną członków, ich włączaniem i formacją, a także przedmiotem podejmowanych świętych zobowiązań (por. KPK, kan. 578, 587 § 1). Statuty generalne natomiast zawierają pozostałe normy właściwe dla danego instytutu. W niektórych instytutach bywają one nazywane także ustawami. Są często praktycznym uszczegółowieniem przepisów Konstytucji. W Zgromadzeniu Redemptorystów Konstytucje i Statuty generalne, jak to wynika z ich natury, są jednakowe dla całego instytutu. Każda jednak prowincja posiada własne statuty, które uwzględniają miejsce życia i posługi członków należących do niej. Statuty te w wielu kwestiach różnią się więc pomiędzy prowincjami, które funkcjonują na wszystkich kontynentach i w różnych kulturach. W Statutach generalnych można znaleźć kilkadziesiąt przepisów, które winny być zrealizowane w Statutach prowincjalnych. Niniejsza publikacja ukazała, jak przepisy ze Statutów generalnych zostały zrealizowane w Statutach Prowincji Warszawskiej Redemptorystów.

Summary

Implementation of regulations of General Statutes of the Congregation of the Most Holy Redeemer in the Statutes of the Warsaw Province

Constitutions are fundamental codex of religious institute, they are a rule of its members. They contain a thought and intentions of Founders regarding the nature, the purpose, the spirit and the character of the institute, its healthy traditions, norms regarding management of the institute and discipline of its members, their incorporation and formation and also a subject of sacred commitments undertaken (por. KPK, kan. 578, 587 § 1). General Statutes however, contain further rules proper for particular Institute. In some institutes they are sometimes called bills. In fact they often are a practical details of the rules of the Constitution. In the Redemptorists Congregation the Constitutions and the General Statutes, according to their nature, are equal for the whole Institute. However, each province has its own statutes which take into consideration a place of living and work of members of a particular province. These statutes differ between each other in numerous issues, depending on provinces which function on each continent, hence, in different cultural environment. In the General Statutes we can find several dozen rules which can be applied in the provincial statutes. This paper shows how the legislation of the General Statutes has been implemented in the Statutes of the Warsaw Province of Redemptorists.